

En introduksjon til Open Access

**HVA?
HVORFOR?
UTFORDRINGER
HVA SKJER?**

John David Didriksen
Hotell Norge, Bergen
26. september 2013

Universitetet
i Stavanger

 BY-NC 3.0

Universitets-
biblioteket

HVA

Definisjon

- Open Access literature is digital, online, free of charge, and free of most copyright and licensing restrictions.

(Suber 2012, s. 4)

To typer Open Access

- Grønn: Institusjonelt arkiv eller forfatters nettside. Ofte parallellpublisering, ofte postprint. Embargo er vanlig.
- Gull: Publisering i et OA-tidsskrift.

Omfang

- 30% av vitenskapelig litteratur publiseres OA.
(Swan 2012, s. 26)
- DOAJ mars 2007: 2600 tidsskrifter. (Sietmann 2008, s. 13)
I dag: 10 000 tidsskrifter

HVORFOR

Tidsskriftkrisen

- Prisen på vitenskapelige tidsskrifter øker stadig, mye mer enn andre produkter.
- Dagens system er ekskluderende, en stor andel potensielle lesere holdes utenfor pga. dyre lisenser og abonnement.

Open Access som alternativ

- Ingen lesere ekskluderes, så lenge de har tilgang til internett.
- Forfatteren beholder rettighetene til eget arbeid.

UTFORDRINGER

Finansiering

- Tradisjonell modell: Dyr og ekskluderende, men samtidig solid og etablert. Forlagene tar seg godt betalt, men de gjør også mye av jobben.
- Fagfellevurdering (peer review), layout, publisering, markedsføring, oppbevaring osv.
- Dette må også finansieres med en ny modell.

Kvalitetssikring

- En må fortsatt ha en ordning med fagfelle vurdering, eller en annen form for kvalitetssikring.
- Er OA-tidsskrifter av lavere kvalitet enn tradisjonelle tidsskrifter?
- Studier som er blitt gjort indikerer at det ikke er tilfellet.

Alternative finansieringsmodeller

- Forfatter betaler publiseringsavgift. Kan være opp til 20 000 kroner, som oftest lavere.
- 70% av OA-tidsskrifter har ingen avgift, 75 % av tradisjonelle har avgift (Suber 2012, s. 138).
- Publiseringsfond for å dekke avgiften.

Pass dere for svindlere

- Så mye som et av fire OA-tidsskrifter kan være «predatory journals».
(Kolata 2013)
- Forskere får ofte e-post med spørsmål om å bidra til slike tidsskrifter.
- Bruk [Beall's List](#) aktivt!

HVA SKJER?

USA

- NIH krever OA senest et år etter første publisering.
(NIH Public Access 2013)
- Harvard og en rekke andre ledende universiteter har lignende krav. (Harvard University Library 2013 / Suber 2006, s. 153)
- “The Obama Administration is committed to the proposition that citizens deserve easy access to the results of scientific research their tax dollars have paid for.” (Stebbins, 2013)

Norge

- Fra offisielt hold har OA blitt anbefalt gjentatte ganger, for eksempel NOU 14/2008, St.meld. 30 (2008/2009) og 18 (2012/2013).
- Stadig flere norske universitet og høyskoler vedtar at OA bør finne sted, og underbygger dette ved å opprette publiseringsfond.
- De fleste norske universitet og høyskoler driver et eget institusjonelt arkiv.

Anbefalt lesning

- Crawford, W. (2011). *Open Access : What you need to know*. Chicago: American Library Association.
- Didriksen, J.D. (2012). *[Open Access i et informasjonsøkonomisk perspektiv]*. Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus. URL: http://dl.dropboxusercontent.com/u/9603813/Semesteroppgave_OA_2012.pdf
- Liverpool John Moores University (2013). *Frequently Asked Questions about the Open Archives Initiative*. URL: <http://www.ljmu.ac.uk/lea/78905.htm>
- Suber, P. (2012). *Open Access*. Cambridge, Massachusetts: MIT Press. URL: <http://mitpress.mit.edu/books/open-access>
- Universitetet i Lund sin side om OA: <http://www.lub.lu.se/en/publish/open-access.html>
- UiS sin side om OA: <http://www.uis.no/bibliotek/forskningshjelp/open-access/>¹⁷

Delta i debatten!

- Meld dere på Norainfo-lista!

<http://list.uit.no/sympa/info/norainfo>

Kilder

- [Last ned kildeliste](#). [PDF]

Trenger du å vite mer?

- john.d.didriksen@uis.no
- <http://twitter.com/ubistavanger/>
- <http://www.facebook.com/ubistavanger>
- <http://brage.bibsys.no/uis/>

<http://www.slideshare.net/UBiS/>